

1 HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG SÁCH GIÁO VIÊN

1.1. Kết cấu sách giáo viên

Sách hướng dẫn GV tổ chức hoạt động trải nghiệm gồm hai phần:

Phần thứ nhất: Một số vấn đề chung

Phần này giới thiệu về quan điểm biên soạn sách, cấu trúc nội dung của sách, giới thiệu các phương pháp tổ chức hoạt động trải nghiệm và những điểm mới của Hoạt động trải nghiệm,...

Phần thứ hai: Hướng dẫn tổ chức các hoạt động trải nghiệm cụ thể.

Trong Phần thứ hai, có 9 chủ đề với 21 bài thực hiện trong 35 tuần của một năm học. Chủ đề của từng bài được thực hiện chủ yếu ở loại hình Hoạt động trải nghiệm theo chủ đề, nhưng được bắt đầu ở loại hình Sinh hoạt dưới cờ, và kết thúc ở loại hình Sinh hoạt lớp. Các bài đều tập trung vào việc thực hiện ba mạch nội dung chính được quy định trong chương trình, đó là:

- 1/ Hướng vào bản thân (khám phá bản thân và rèn luyện bản thân);
- 2/ Hướng đến xã hội (chăm sóc gia đình; xây dựng nhà trường và xây dựng cộng đồng);
- 3/ Hướng đến tự nhiên (tìm hiểu và bảo tồn cảnh quan thiên nhiên; tìm hiểu và bảo vệ môi trường).

Thời lượng dành cho từng mạch nội dung của Hoạt động trải nghiệm lớp 1 được phân bổ như sau:

- Hoạt động hướng vào bản thân: 4 chủ đề
- Hoạt động hướng đến xã hội: 3 chủ đề
- Hoạt động hướng đến tự nhiên: 2 chủ đề.

Căn cứ vào kế hoạch năm học (35 tuần/năm học), thời gian bắt đầu và kết thúc năm học, thời gian diễn ra các ngày lễ lớn, ngày truyền thống trong năm và

điều kiện thực tế, nhà trường và GV chủ động sắp xếp, bố trí kế hoạch tổ chức thực hiện các hoạt động thuộc các loại hình hoạt động và mạch nội dung cho phù hợp.

Cấu trúc loại hình Sinh hoạt dưới cờ:

TÊN CHỦ ĐỀ

1. Mục tiêu chung

Sinh hoạt dưới cờ được tổ chức theo quy mô trường, giúp cán bộ quản lí, Tổng phụ trách ở các trường hiểu một số vấn đề cơ bản, cần thiết về việc tổ chức Hoạt động trải nghiệm loại hình Sinh hoạt dưới cờ cho HS tiểu học.

2. Chuẩn bị

Trong đó có chuẩn bị của Tổng phụ trách, của GV chủ nhiệm và của cả HS; Có sự phân công trách nhiệm cho HS các lớp, đặc biệt là lớp trực tuần để lôi cuốn các em tham gia, rèn luyện những năng lực đặc thù cho HS như: năng lực thiết kế, tổ chức và đánh giá hoạt động.

3. Gợi ý cách tổ chức hoạt động

3.1. *Chào cờ* (trong đó có sơ kết tuần trước, phổ biến kế hoạch tuần sau)

3.2. *Tổ chức hoạt động theo chủ đề*: Đây là nội dung trọng tâm của loại hình hoạt động này. Để lôi cuốn được nhiều HS tham gia, đảm bảo cho nhiều HS được trải nghiệm, đã chú ý thiết kế phân hoá hoạt động cho các khối lớp khác nhau.

3.3. *Tổng kết, đánh giá*: Tổng phụ trách nhận xét chung về tinh thần, thái độ tham gia trải nghiệm của HS.

3.4. *Hoạt động tiếp nối*: Hoạt động tiếp nối ở từng lớp vừa là sự vận dụng thông điệp của chủ đề vào đời sống lớp học, đồng thời gắn với hoạt động giáo dục theo chủ đề của lớp trong tuần đó.

Cấu trúc Hoạt động trải nghiệm theo chủ đề:

TÊN CHỦ ĐỀ

Mỗi hoạt động trải nghiệm được thiết kế phản ánh các thành tố của quá trình giáo dục:

Mục tiêu: Chỉ ra những kiến thức, kĩ năng, thái độ, năng lực và phẩm chất HS cần đạt được sau khi tham gia hoạt động. Mục tiêu của hoạt động được xác định

trên cơ sở yêu cầu cần đạt và các năng lực, phẩm chất được quy định trong Chương trình; là căn cứ để thiết kế các nội dung hoạt động và tiêu chí đánh giá hoạt động.

Chuẩn bị: Bao gồm chuẩn bị của GV và HS về các điều kiện và phương tiện cần thiết cho việc tổ chức các hoạt động theo phương thức đã xác định.

Gợi ý tổ chức hoạt động: Mục này được thiết kế nhằm hướng dẫn, hỗ trợ GV trong việc tổ chức các hoạt động để đạt được mục tiêu.

Ở đây có hướng dẫn cách thức tổ chức các hoạt động theo quy trình học dựa vào trải nghiệm của D.A. Kolb được vận dụng vào tổ chức hoạt động giáo dục với bốn bước: Khám phá – Kết nối – Thực hành – Vận dụng. Trong đó Khám phá là khai thác kinh nghiệm đã có của HS, xem các em đã có hiểu biết như thế nào về vấn đề đặt ra; Kết nối là GV phân tích, tổng hợp những kinh nghiệm đã có của HS để kết nối với kinh nghiệm mới chứa đựng trong nội dung của chủ đề. Thực hành là vận dụng kinh nghiệm mới thu hoạch được vào giải quyết các tình huống giả định. Bước Vận dụng được thực hiện tại trường lớp, gia đình, cộng đồng dưới hình thức *Hoạt động tiếp nối* nhằm hình thành thói quen, rèn kỹ năng và góp phần hình thành những phẩm chất, năng lực cần thiết cho HS.

- Trước khi vào hoạt động chính có gợi ý tổ chức hoạt động khởi động có nội dung gắn với chủ đề nhằm tạo tâm thế vui vẻ, chủ động cho HS; hoặc GV có thể thu thập thông tin phản hồi về việc thực hiện hoạt động tiếp nối ở nhà của HS.
- Sau phần vận dụng ở từng bài đều có tổng kết và rút ra thông điệp mang tính định hướng thái độ và hành động cho HS trong cuộc sống.
- Tất cả những hướng dẫn hoạt động được biên soạn trong sách đều mang tính gợi ý, nhà trường và GV có thể thay đổi hoặc điều chỉnh một cách linh hoạt sao cho phù hợp với đặc điểm nhận thức của HS, đặc điểm vùng miền, khả năng tổ chức của nhà trường, GV và điều kiện thực tế của địa phương nhằm đạt được hiệu quả giáo dục.

Cấu trúc loại hình Sinh hoạt lớp:

Nội dung hoạt động của loại hình Sinh hoạt lớp có mối quan hệ chặt chẽ với nội dung của loại hình Sinh hoạt dưới cờ vì nội dung Sinh hoạt lớp có thể là sự chuẩn bị cho tiết Sinh hoạt dưới cờ đầu tuần, có thể là hoạt động tiếp nối của Sinh hoạt dưới cờ để triển khai các nhiệm vụ công việc tuần mới của trường ở phạm vi quy mô lớp.

Mặt khác, trong đổi mới giáo dục, GV có thể sử dụng một phần thời gian của giờ Sinh hoạt lớp cho Hoạt động trải nghiệm theo chủ đề, vì vậy nội dung Sinh hoạt lớp còn là sự tiếp nối của nội dung Hoạt động trải nghiệm theo chủ đề. Do vậy, mỗi tiết Sinh hoạt lớp gồm các hoạt động:

- 1/ Sơ kết tuần và thông qua kế hoạch tuần mới;
- 2/ Sinh hoạt theo chủ đề;
- 3/ Đánh giá kết quả hoạt động trải nghiệm của tuần.

Trong mỗi tiết, thời gian dành cho hoạt động sơ kết tuần và thông qua kế hoạch tuần mới được giảm đi so với các giờ Sinh hoạt lớp trước đây để có nhiều thời gian tổ chức Sinh hoạt theo chủ đề cho HS.

Sinh hoạt theo chủ đề có thể là nội dung tiếp nối của giờ Sinh hoạt dưới cờ trong phạm vi lớp học, cũng có thể là sự phản hồi kết quả vận dụng các yêu cầu được đặt ra cho HS trong Hoạt động trải nghiệm theo chủ đề xem các em đã thực hiện như thế nào.

Đánh giá kết quả hoạt động trải nghiệm của tuần dựa vào nội dung yêu cầu của các hoạt động trải nghiệm đã được thực hiện trong tuần.

Như vậy, nội dung hoạt động thuộc các loại hình hoạt động khác nhau của Hoạt động trải nghiệm: Sinh hoạt dưới cờ, Hoạt động trải nghiệm theo chủ đề và Sinh hoạt lớp có mối quan hệ tương hỗ lẫn nhau.

Nội dung đánh giá sau mỗi chủ đề, GV có thể linh hoạt sử dụng giờ Sinh hoạt lớp hoặc giờ Hoạt động trải nghiệm theo chủ đề để thực hiện hoạt động đánh giá.

1.2. Sử dụng sách giáo viên hiệu quả

- Vì HS lớp 1 vốn từ còn hạn chế, nên ở sách HS không thể diễn giải đầy đủ các nội dung, do đó trong sách GV các nội dung được đề cập chi tiết, gợi ý cụ thể từ khâu chuẩn bị đến gợi ý tổ chức hoạt động để GV có thể hướng dẫn HS sử dụng hiệu quả SGK tổ chức hoạt động cho HS đạt được mục tiêu bài học. Do đó, GV cần dành thời gian đọc kỹ và suy ngẫm để đảm bảo không bỏ sót nội dung, kỹ thuật tổ chức hoạt động.
- Vai trò của GV là người cố vấn, chỉ dẫn, thúc đẩy và vai trò này được thể hiện trong suốt quá trình học tập trải nghiệm. Người GV định hướng mục tiêu, kết quả, tạo ra các hoạt động cho người học để nắm vững được kiến

thức, kĩ năng và trải nghiệm các cảm xúc để đáp ứng các yêu cầu học và đánh giá việc học.

- GV cần giải thích rõ mục đích của những tình huống trải nghiệm cho HS và khuyến khích những khám phá, những phát hiện độc đáo qua trải nghiệm – thể hiện sự sáng tạo trong quá trình trải nghiệm. Chất lượng của học tập trải nghiệm chính là làm cho tự bản thân HS tham gia một cách chủ động trong việc học tập của mình và dẫn thân vào trải nghiệm học tập, tự chịu trách nhiệm với các hành động của mình. HS sẽ không bị bỏ mặc hoàn toàn, tự “dạy” mình, tuy nhiên, GV sẽ chỉ tham gia với vai trò là người chỉ dẫn, thúc đẩy quá trình học tập. HS thường xuyên cần được tham gia vào những tình huống khó khăn và thử thách trong khi khám phá.
- Vì Hoạt động trải nghiệm được tổ chức theo phương thức trải nghiệm còn là mới mẻ đối với GV nên sách GV được viết khá chi tiết, gợi ý GV cách làm đảm bảo quy trình trải nghiệm, với những kĩ thuật tạo ra cơ hội cho mọi HS được trải nghiệm, chia sẻ suy nghĩ và cảm xúc của mình. Do đó, GV cần hiểu tác dụng của những kĩ thuật này, suy ngẫm vì sao lại sử dụng phương pháp hay kĩ thuật đó, trên cơ sở đấy có thể lựa chọn những kĩ thuật phù hợp với điều kiện thời gian, với điểm mạnh, điểm yếu của HS,...
- GV cần bám vào mục tiêu đặt ra trong từng bài để tổ chức hoạt động hướng đích. GV có thể sáng tạo, linh hoạt tìm kiếm các bài hát, trò chơi, câu chuyện, tình huống thay thế, thậm chí cả phương pháp, kĩ thuật được gợi ý nhưng cần chắc chắn rằng sự thay đổi đó phải đạt được mục tiêu đặt ra và đảm bảo quy trình và phương thức trải nghiệm.
- Hoạt động trải nghiệm dựa trên sự tương tác giữa những suy nghĩ, cảm xúc của người học. Nếu chỉ hoạt động và trải nghiệm một mình sẽ không làm cho người học nhìn thấy sự đa dạng của vấn đề từ các trải nghiệm của các chủ thể khác nhau. Sự chia sẻ những cảm nhận, suy nghĩ, ý tưởng giữa những người tham gia hoạt động làm phong phú thêm những kinh nghiệm, giúp mỗi người biết nhìn nhận vấn đề đa chiều theo các góc độ, phương diện khác nhau, đặc biệt là phát triển tư duy phản biện. Trong khi tham gia các hoạt động có tính tương tác, HS có dịp thể hiện các ý tưởng của mình, xem xét ý tưởng của người khác, được đánh giá và xem xét lại những kinh nghiệm của mình trước đây theo một cách nhìn nhận khác. GV cũng cần chia sẻ những cảm xúc và suy nghĩ với HS, để HS biết rằng GV cũng đang học tập từ những trải nghiệm đó. Đồng thời, GV cần kích thích sự trải nghiệm một cách tích cực thông qua

việc tổ chức sự tương tác giữa người học với môi trường học tập, tạo nên không khí học tập cởi mở, lành mạnh, nhờ đó người học sẽ huy động được những kinh nghiệm thường trực để giải quyết tốt nhiệm vụ học tập. Cũng nhờ đảm bảo sự tương tác mà các mối quan hệ của HS được thiết lập, phát triển và nuôi dưỡng (với thế giới xung quanh, với bạn, GV,...). Do đó GV cần yêu cầu HS nói to, rõ, đồng thời biết lắng nghe tích cực. Có thể ngay từ đầu HS chưa có được những kỹ năng này, nhưng GV cần chú ý rèn luyện cho các em trong chính quá trình tổ chức hoạt động trải nghiệm để có được kỹ năng và thói quen mong đợi.

- Thúc đẩy HS chia sẻ và suy ngẫm về “Điều đã xảy ra?” phân tích, chiêm nghiệm “Điều gì là quan trọng?”. Trong học tập trải nghiệm, sự sản sinh, kiến tạo kinh nghiệm mới trên cơ sở cấu trúc lại kinh nghiệm có trước đó. Do đó, cốt lõi trong học tập dựa trên sự trải nghiệm là người học cần phải suy ngẫm, chiêm nghiệm tức là sự quay trở lại của tư duy trong ý thức, hướng đến các kinh nghiệm của mình để phân tích mang tính chất phản biện và tổng hợp. Nhờ vậy mà sự học trở nên sâu sắc và có thể phát triển giá trị trên nền xúc cảm của HS. Cho nên, người GV cần đặt ra vấn đề và giúp HS bám sát kinh nghiệm cá nhân của mình và tự suy ngẫm. Yêu cầu HS chia sẻ những kết quả, những phản ánh, những quan sát của họ với bạn bè để nói về trải nghiệm riêng của mình, thảo luận về những cảm xúc qua trải nghiệm đó, nghĩa là HS trao đổi, phân tích và phản ánh dựa trên trải nghiệm. Sự miêu tả và phân tích những trải nghiệm cho phép người học kết nối chúng với những trải nghiệm học tập sau đó.
- Để khai thác được nhiều kinh nghiệm, ý kiến, cảm xúc của HS, cũng như HS có cơ hội được thực hành nhiều trên lớp, GV cần biết quản lý thời gian bằng các kỹ thuật: yêu cầu HS tập trung vào câu hỏi, yêu cầu đặt ra, lắng nghe tích cực, không phát biểu các ý kiến trùng lặp, không để thời gian chết,... Qua đó GV có thể rèn luyện cho HS nhiều kỹ năng sống trong quá trình hoạt động.
- GV cần lưu ý rằng: sau khi khám phá những kinh nghiệm đã có của HS về chủ đề bài học cần phải phân tích, tổng hợp và kết nối với kinh nghiệm mới được đề cập trong bài một cách tự nhiên như là sự phát triển kinh nghiệm mới dựa trên những kinh nghiệm đã có của các em. GV không thể bỏ lửng

những gì đã được các em chia sẻ, sau đó đưa ra những kết luận trong sách áp đặt cho HS phải chấp nhận như là kiến thức mới. Làm như vậy không đúng với bản chất của khám phá – kết nối kinh nghiệm.

- Bước Thực hành xử lí các tình huống trong hoạt động trải nghiệm sử dụng phương pháp đóng vai là phù hợp nhất, vì đóng vai HS phải đặt mình vào tình huống thể hiện hành vi, cảm xúc, thái độ phù hợp với người trong tình huống, qua đó mới phát triển năng lực và phẩm chất cho HS. Vì vậy không nên thay thế phương pháp này bằng cách chỉ đưa ra cách giải quyết. Đưa ra cách giải quyết mới chỉ là “biết cách giải quyết” mà chưa phải là “giải quyết được”.
- Bước Vận dụng được thực hiện một phần trên lớp mang tính ví dụ để HS nắm được và tiếp tục vận dụng kinh nghiệm mới vào thực tiễn cuộc sống, đồng thời có yêu cầu gia đình tham gia tạo điều kiện cho các em vận dụng và đánh giá kết quả rèn luyện của các em. Do đó GV cần dành thời gian để kiểm tra, thu thập thông tin phản hồi về vấn đề này trong giờ Sinh hoạt lớp.